

Esto ma edy ent
edy ent - Bee bee
Bee bee -

La D. p. V. m. 57

Compendium

L I N G V Æ

P O L O N I C Æ I N

gratiam Juventutis

Dantiscanae colle-

ctum.

à

NICOLAO VOLKMARO,

DANTISCI,

Sumptibus ANDRÆ HÜNEFELDII
Bibliopolæ, ANNO M. DC. XL.

R

1348 1/2

LONG V A

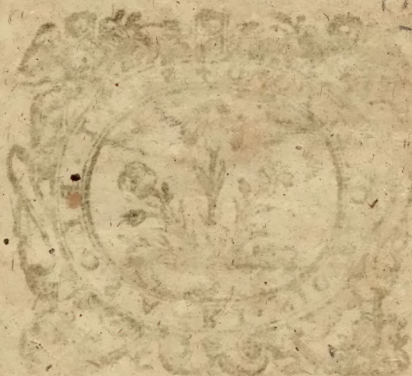
TO L O N D O N

GRATIA IN DEO

22448

NO 1348 MARO

DANIEL ROSS

q. t. 33. 5257

PRÆCLARÆ IN-
dolis, magnæq; ſpei Adole-
ſcentulis, Michaeli Kerll: Johanni
Brandes: & Henrico Schvartzvvald,
patricijs Dantiſcanis, disci-
pulis ſuis chariſſimis S.

 *Vi lingua Polonicæ operam da-
re, & progreſſum in ea aliquem fa-
cere cupiunt, ingenii ac Nobiles Ado-
leſcentuli, tribus mihi videntur magnopere
opus habere adminiculis, quorum Primum
præcepta contineat Grammaticalia, qua pro-
prietates dictionum: & inflexiones demon-
ſtrent, cum quibus non incommodè conjun-
geretur Dictionarius aliquis Latinopolonicus
vel Polonicolatinus, unde ſingularum vocum
propria ſignificata peti poſſent. Alterum, ut
autorem aliquem Polonicum, vel è Latino in
Polonicum translatum in manibus habeant,
quem aſſiduè legant & relegant, literarum
proprietates & differentias inde cognoscant,
& linguam ſuam ad duram illam & aſpe-
ram, quam præ ſe ferre videtur hoc Idioma,
pronunciationem paulatim aſſuefacere diſcant.*

Tertium est, ut accedat usus in loquendo, scribendo, vertendo, componendo, ut hac ratione ea, qua praeceptionum auxilio particulatim quasi collecta & asservata sunt in copiosam suppellectilem excrescant, habitum comparent, & plenam tandem hujus linguae cognitionem discipulis suppeditent.

Etsi verò multi etiam absque his, solo usu contenti, mediocriter illam addiscant, tamen ex millibus vix aliquot paucos invenies, qui propriè, exactè, & absque verborum & sententiarum mutilatione animi sui sensa proloqui possint: Quanti etiam intersit, ut ex ipsis fundamentis statim ab initio aliqui tradatur & percipiatur, nemo est, qui non intelligat. Cum autem in tanta librorum Peronicorum penuria destitutos vos his adminiculis esse viderem, mearum esse partium arbitratus sum, ut studia & conatus vestros hac in parte pro virili adjuvarem. Collegi igitur & concinnant compendium hoc brevissimum, primum studij & diligentia vestra adminiculum futurum, ex quo ea, quae fundamenta hujus linguae pertinere videntur, brevi tempore & exiguo labore cognoscere poteritis.

re potestis. Non autem animus mihi fuit;
integram & omnibus numeris absolutam ar-
tem conscribere, quod & multi temporis, &
exigua utilitatis iste labor esset futurus. Quid
enim attinet, hic definire velle, quid Nomen
sit, aut quid verbum: quot unum quodque ha-
beat accidentia: & si quæ his sunt similia, cum
illa ex Latinis jamdudum percepta sint: Ve-
rum ea tantum huc congeffi, quæ huic linguae
propria sunt, & ad institutum vestrum maxi-
moperè conducunt. Hæ igitur laborum meo-
rum primitiæ, Ingenui & Nobiles Adole-
scentuli optimo jure vestrae sunt, tum, quia
parentes vestri primi autores extiterunt, ut
linguae Polonicae studium majoris commodi-
tatis gratia in hoc Gymnasium introducere-
tur: tum quia ex singulari benevolentia huic
me muneri præfici & locum antecessoris mei
surrogari voluerunt, Boni ergo consulite pri-
mum hoc adminiculum, & , quandoquidem
cum aliis studiis etiam hoc vos conjungere pa-
rentes vestri jubent, operam date, ut volun-
tati & expectationi ipsorum respondeatis, di-
ligentiaque vestra & industria reliquis com-
militonibus vestris præcatis, ut ita absque gra-

viorum studiorum jactura aut interruptione, ludentes quasi, & aliud agentes, cognitionem hujus linguae unà cum ipsis assequimini. Quae reliqua sunt ad studium hoc vestrum necessaria, nisi aliunde haberi possint, prima occasione maturabo. Benè & feliciter valete. Cal. Januar.

Anno 1594.

Nicolaus Volkmarus
Polonicae linguae
Præceptor.

LINGVÆ POLO- NICÆ RUDIMENTA.

de Literis earumq; potestate
& pronunciatione.

Quot sunt Literæ Polonorum ?

Viginti & una: a, b, c, d, e, g, h, i, k, l,
m, n, o, p, r, s, t, v, w, y, z

E in dictionibus verè Polonicis usum plane nullum habet, sed tantum in peregrinis, ut
frásineł / fortel / fráska / śásnie / trasi sie /
que germanica sunt omnia. Pro q Poloni usur-
pant ut kmit acceptilatio kważny / austerus,
X autem a quibusdam scribitur in dictionibus
kiaże / riegi / pro quibus peritiores scribere ma-
lunt kšiaże / kšiegi / princeps, liber.

Quæ est vis & potestas illarum literarum ?

Quando simpliciter absq; puncto vel virgula ponuntur, eadem ratione, qua apud Latinos & germanos pronunciantur. Punctis autem vel virgulis notatę, aliam à communi pronunciatione habent. Nam punctatę excedunt in duritie, ut: wczyněł opus, oracz / agricola :

Virgulatæ verò , in mollitie, ut : *ciąło* / corpus,
zielony / viridis, *orąc* / arare.

*Estne necessaria virgulationum illarum
& punctorum observatio?*

Omninò. Nisi enim hoc fieret , magna occurreret in distinguendis significatis difficultas. Et si enim in vulgari scriptione punctationes illæ ab ipsis Polonis rarò adhibeantur , exteris tamen observandæ sunt , præsertim , quando notabiles significati diversitas id requirit , ut *lata* / volat, *lata* / anni, *łaska* / gratia, *łaska* / bacillus, *sydło* / subula, *sidło* / laqueus, *nic* / nihil, *nic* / filum.

Da igitur omnes omnium literarum potestates & notabiles differentias?

A.

A triplex est. Primum est clarum & apertum, quod virgula superius notatur, á / ut *samą* / ipsa. Alterum crassum & obtusum a / ut *par* / manus ná *pieczy* / Dominus curat nos. Tertium, ab his planè diversum, & Polonis proprium virgula transfigitur, & cum n, ferè pronunciat, ut: *łaską* / pratum, *małą* / fanna, gemi: scriberetur *łondą* / monda.

B duplex est, Molle seu virgulationum, quod effertur ut *in* germanicum, ut: *cielb* / fundulus
jedwab /

edwab / sericum. Et durum, ut Drab / Miles,
skar / thesaurus.

C.

C apud Polonos semper sibilat, & nunquam
ut P profertur, quemadmodum apud Latinos
sequente a, o, u, fieri solet. Habet autem qua-
druplicem potestatem. Primo enim c simplex
absq; aliqua nota, pronunciatur ut græcum zita,
ut caly / integer, cudny / pulcher. Deinde no-
tatur accentu, & sibilum mollem edit, ut: wicy /
restis. **Cic** / filum, quam pronunciationem etiam
retinet sequente i / ut: cialo / corpus, Bościol /
templum. Tertio, quando 3 punctatum sibi ad-
iunctum habet, asperum & durum sonat, quem-
admodum tſch / in vocabulo Deutsch / ut: Plu: 3 /
clavis deszcz / pluvia. Postremo cum h positum,
vim suam admittit, & in asperationem transit,
ut: chleb / panis, chudy / macer.

(Notatum hic obiter, literam c
omnibus fere vocibus affirmatio-
nis & emphaseos gratia addi solere.
Interdum notam esse Dativi Tibi,
ut: **po**ydec / ecce ibo, **nie** wierzec /
non credo tibi.)

E.

E duplex est (subtiliorem enim divisionem,
quæ in vocabulo esse apparet, consulto omitto

timus.) Primum à Latino nihil differt. Alterum virgulatum, quod cum n, molliter effertur, ut *meſe / cruciatum, reſe / manum.*

G.

G durum sonum semper habet, ut: *gadam / divino, gofy / glaber.* (Hic observetur, *g* literam, & *e* nunquam post se habere *y* / sed semper *i* simplex)

I.

I litera, proprium sonum semper retinet. Diligenter autem in pronunciando distinguenda est ab *y* / nisi sæpiſſimè impingere, vocabulorum significationem confundere, interdum etiam ridiculus esse velis. Pronunciatur autem I aperte, ut in Latinis Nisi, Tibi, *y* verò ad *y* Gallicum accedit, & effertur ut prima in dictione ubi ut: *tyſſé / cochlear, liſt / Epistola, tyſt / iura, bit / percussit, byl / fuit, pycha / superbia.* Per *i* scriptum obſcœnum aliquid denotat.

I item, quando vocalem sequitur, peculiarem syllabam constituit, ut *moi / mei, twoi / tui*, dissyllaba sunt: *y* vero cum præcedente vocali in unam syllabam coalescit, ut: *moy / meus, twoy / tuus*, monosyllaba.

L.

L duplex est, Commune, ut *lās / filua, lub / populus.* Alterum virgulatum, quod aliis linguis

guis ignotum, ideoque peregrinis prolatu difficile est. Facile autem reddetur, si superiores dentes extremitate linguæ molliter feriantur ut *leż* / mendacium, *łoże* / lectus, *cały* / totus, *śmiały* / audax.

M. N. P. VV.

Quatuor hæ literæ *m*, *n*, *p*, *w*, præter vulgarem etiam propriam quandam & cum sibilato conjunctam pronunciationem habent, idque in primis, quando dictionem terminant, & tunc accentu superius notantur, ut: *pisn* / scripturarum, *kazn* / poena, *łup* / spolia, *krw* / sanguis.

S.

S duplicem sonum habet, vulgarem, ut *sol* / sal, *śledzi* / dulcis. Et proprium qui molliter sibilando effertur, & accentu supraposito indicatur, ut: *śiśá* / vis, vel multum, *wieś* / pagus. Quando autem *z* assumit, tunc Germanorum *sch* respondet, ut: *śiśá* / vestis, *prośe* / peto.

V.

V apud Polonos Consonantis naturam nunquam induit, sed vocalis semper manet, etiam si alia sequatur vocalis, ut: *vyde* / evado, *vymuje* / detraho,

Z.

Z triplex est, simplex, quod ab s nihil differt, ut: *zamek* / arx, *q. d. samek* / virgulum, quod mollem sibilum edit, & ut plurimum i post se habet, ut: *ziemia* / *zielony* / terra, viridis. Et punctatum quod cum stridore quodam pronuntiandum est, ut. *zabá* / rana, *zona* / uxor.

Ex his igitur tale Alphabetum constituitur.

a, á, â, b, b, c, c, d, e, e, g, h, i, k, l, l, m, m, n, n, o, p, p, r, s, s, s, t, u, w, w, y, z, z, z.

Quid praterea hoc loco observandum est?

Observanda est etiam hoc loco affinitas quarundam literarum, & cognatio quædam, qua fit, ut in nominum comparatione, & declinatione, verborumque conjugatione sæpe una in alteram mutetur.

Quanam est illa literarum cognatio, seu quomodo illa inter sese commutantur?

D litera & R, Z sibi adjuncto gaudent, Ideoq; sæpè literam illam quam tamen in themate non

re non habent, in aliis casibus & personis assumunt.

ut:

Trzodá	trzedzie	grex		Tre	trzeſz	tero.
Rurá	urze	fistula		Ide	idzieſz	co.

Mutantur autem

a] in < a > ut <	e	[biáły/	bielſzy/	albus.
g		e	[blad/	bledu/	error.
e		a	[świeto/	świat/	festum.
e		o	[Imie/	imiona/	nomen
e		c	[czapka/	czapce/	pileus.
g		dz	[noga/	nodze/	pes.

Et si quæ sunt alię quas usus docebit.

DE ARTICVLO.

Habentne Poloni Articulos?

Articulos Poloni non habent, utuntur autem in discernendis generibus pronomine demonstrativo, ten/tá/to/hic, hæc, hoc. Cujus inflectionem nominum declinationibus infra præponemus.

DE NOMINE.

Quomodo moventur nomina?

Adjecti

Adjectiva quidem nomina moventur per tria genera & tres terminationes. Substantiva verò per duo genera & duas terminationes. Estq; e substantivorum motio in lingua Polonica longè felicior & frequentior, quàm in aliis linguis.

Adjectiva, ut:

Mocny/	moena/	mocne.
Świety/	świete/	świete.

Substantiva, ut:

Bog/	bogini/	Deus, a.
Krol/	królowá/	Rex, regina.
Książę/	księżna/	princeps, principissa.
Pan/	pani/	Dominus, domina.
Wojewoda/	wojewódziná/	palatinus, palatini (uxor.

Włodarz/	włodarká/	villicus, a.
Żyd/	żydowka/	Judeus, a.
Niemiec/	niemka	germanus, a.
Polak/	polka/	Polonus, a.
Panie/	panna/	Juvenis, virgo.
Dziedzic/	dziedziczka/	heres
Żłodziey/	żłodziyska/	fur. Et innumera (alia,

Sic etiam quadrupedum & avium nomina.

Wilk/	wilczyca/	lupus, a.
Lew/	lwica/	leo, leona.

Pies/

Pies /	psica / aliàs suka /	canis.
Kozieł /	koza /	caper, capra.
Osieł /	oslica /	asinus, a.
Kaczor /	kaczka /	anas.
Orzeł	orlica /	aquila.
Kur	kokosz /	gallus, gallina.
Paw	pawica /	pauo.

DE COMPARATIONE.

Quot sunt terminationes Adiectivorum?

Vna & perpetua est Adiectivorum terminatio, Masculinorum quidem *y*, foemininorum *a*, neutrorum *e*, ut: *mocny / mocna / mocne*. Ijs tantum exceptis, quæ in *gi* & *ti* desinunt, ut: *frogi / atrox*, *lekti / levis*. Et paucis quibusdam, quæ duplicem terminationem habent, qualia sunt *pełny & pełen / plenus*, *wodziezny & wodziezen* gratus, *prozny & prozen* vacuus *godny & godzien* / dignus. *Wolny*, & *wol.n* / liber. *Pożyteczny / & pożyteczē* / utilis *silny / & silen* / mulsus.

Quomodo formatur Comparativus?

Comparativus fit à Positivo, *i* vel *y* finali in syllabam *fy* mutato ut: *Świety / sanctus*, *świetszy*.

Que

Quæ autem g vel ch ante y habent, mutant
illud in ž / ut **Długi** / longus, **dłuższy**. **Drogi** /
preciosus, **droższy**. **Chedogi** / venustus, **Chedoższy**. **Suchy** /
suszszy aridus, **Głuchy** / surdus, **głuszy**.

Illa vero quæ in ny/ desinunt y finale vertunt in
ieyszy / ut: **piekny** / pulcher, **pieknieyszy** / **godny** /
dignus, **godnieyszy**.

In numeris autem reperiuntur Adjectiva,
quæ hanc formam exactè non sequuntur, nec
tamen sunt irregularia, ut **wczorny** / doctus, **wczen-
szy** / **Daleki** / longinquus, **dalszy**. **Wysoki** /
altus, **wyższy** / **Głęboki** / profundus, **głębszy**.
Mądry / sapiens, **medrszy**. **Miały** / refundus,
mielszy. **Leży** / levis, **lżeyszy**. **Szeroki** / amplius,
latus, **szerszy** / & alia infinita, quæ usus suppedi-
tabit.

Fiunt etiam ab Adverbiis nomina Com-
parativis similia, ut: **wczora** / heri, **wczoraishy** /
hesternus. **Dziś** / hodie, **Dziśnieyszy** / hodiernus.
Onegdza / nuper, **onegdzayshy** / nuperus.

Notandum hic etiam præpositionem **Przy**
comparativis additam significationem illo-
rum imminuere, ut: **przysmutnieyszy** / subtri-
stis.

Quomodo formatur Superlativus?

A Comparativo præponendo syllabam **na** /
ut **Świetły** / **naświetły**. Quidam etiam pro **na** /
interdum dicunt **Nay** / ut: **Naylepsy** / opti-
mus, **Naywyższy** / altissimus.

Qua Adjectiva comparantur Irregulariter?

Dobry/	lepſy/	nalepſy/	bonus.
Œly/	gorſy/	nagorſy/	malus.
Wielki/	wietſy/	nawietſy/	magnus.
Mali/	mnieyſy/	namnieyſy/	parvus.

DE GENERE.

Vnde cognoscitur genus?

Ex regulis tam generalibus, quam specialibus.

Qua sunt regulae generales?

Illae, quas ex Latina Grammatica didicimus, quas inde repetere, & ad hanc linguam accommodare studiosi adolescentes possunt. Pauca enim Polonorum nomina ab illis regulis disciunt, qualia sunt fluviorum quaedam, urbium, fructuum, & arborum nomina, quae cujus sint generis ex terminatione eorum apparet. Fluviorum ut : **Ta Wiſta** / istula, **Odra** / Viadrus, **Warta** Varta, **Ten Dunay** Danubius, **Niepr** Borysthenes.

Urbium ut:

Ten Brolewiec Regiomontum, **Malborg** Marienburgum, **Broclaw** / VVratislavia, **Gdanſk** Danciscum, **To Wilno** Vilna, **Lwo**wo Leopoliſ, **Polocko** Polocia.

Fru ctuum, ut:

Ten Orzech Nux, Żoładź Glans / Mi-
gdał Amygdala. Ta Gruska Pyrum, Si-
wá Prunum, Wiśnia Cerasum, To Jabłko
Malum.

*Numeralia Nomina ad quod genus
pertinent?*

Numeralia nomina omnia sunt generis omnis,
alia quidem sub una, alia sub duabus, alia sub tri-
bus terminationibus.

*Qua Numeralia sunt generis omnis sub
tribus terminationibus?*

Quatuor priora, ut:

Jeden / iedną / iedno / vnns, a, um.

Dwa & dwáy / dwie / dwoie / duo, e, o.

Trzey / trzy / troie / tres, tria.

Czterzey / cztery / czworo / quatuor.

*Qua Numeralia sunt generis omnis sub
duabus terminationibus?*

Sex in ordine sequentia, ut:

ci / co	{	pieć	piećioro	quinque.
		Sześć	śeśćioro	sex.
		Siedmto	śiedmioro	septem.
		Osm	ośmioro	Octo.
		Dziewieć	dziewiećioro	novem.
		Dziesięć	dziesięćioro	decem.

Quæ

*Qua numeralia sunt generis omnis sub
una terminatione?*

Reliqua omnia incipiendo ab undecim
usque in infinitum progrediendo, ut : Jede-
naście Meżow 11. viri, Dwánaście niwiaszt
12. fœminę, Trzynaście zwierząt 13. animas
lia. Nic;

Czternaście 14. Pietnaście 15. Szesna-
ście 16. Siedmnaście 17. Ośmnaście 18.
Dziewietnaście. 19. Sic etiam in neutro ge-
nere : Dwoienasście / Troienasście / Czwo-
ronasście / Piecioronasście / &c. Dwadzie-
ścia 20. Trzydzieści 30. Czterdzieści 40.
Piećdziesiąt 50. Szesćdziesiąt 60. Siedm-
dziesiąt 70. Ośm dziesiąt 80. Dziewięć-
dziesiąt 90. Sto 100. Dwieście 200.
Trzysta 300. Czteryście 400. Piecset 500.
&c. Tysiąc 1000. Dwátysiąc 2000.
Trzytysiące 3000. Cztery tysiące 4000.
Piec tysięcy 5000. &c.

Et tantum de regulis generalibus.

REGULÆ SPE-
CIALES.

Qua sunt regulae Speciales?

Si regulas speciales secundum numerum
terminationum persequi velimus, nimis lon-

gum foret illas omnes recensere. Sed nos & brevitati & captui discipulorum studentes, illas omnes, quotquot dari possunt, in sequentes quatuor contrahemus.

Prima.

Quæ in **b, d, g, h, k, l, m, n, p, s, t, w, y** & **z** desinunt, omnia sine ulla exceptione masculina sunt, ut **Ten Dab** / quercus, **grad** / grando, **rog** / cornu, **grze** / peccatum, **bo** / latus, **wol** / bos, **rozum** intellectus, **za** / lex, **dom** / ingenium, **glos** / vox, **swiat** / mundus, **dziw** / monstrum, **Gay** / nemus, **wol** / currus.

Secunda.

Quæ in **á, é, & z**, desinunt, omnia sine ulla exceptione foeminina sunt, ut: **Tá** / corbá / filia, **Droga** / via, **Wic** / filum, **Wic** / restis, **gala** / ramus.

Tertia.

Quæ in **e, e, & o** desinunt, omnia sine ulla exceptione neutra sunt, ut: **To** / ziele, herba, **Szczenie** / catellus, **Wedzido** / frenum.

Quarta.

Quæ reliquæ sunt terminationes, ut in **b, c, i, l, n, s, w, & z**, illæ exceptiones admittunt, & partim Masculino, partim Foeminino genere, ut plurimum gaudent.

Quæ

Quæ gaudent Masculino?

Quæ in b, c, l, desinunt, ut : **Ten** kielb
fundulus, pálec digitus, kákol lolium.

Quæ excipiuntur?

A b unum tantum excipitur, **Tá** drab
seala : nam **Drab** militem seu stipatorem signi-
ficat.

A c excipiuntur **Tá** moc potestas, noc nox,
pomoc auxilium.

Ab l, excipiuntur, **Tá** biel medulla arboris,
sol fal, myśl mens, posćiel lectus, látorośl
furculus, kódzíel colus.

Quæ gaudent Fæminino?

Ea, quæ in i, ñ, ś, ś, w, & ź desinunt,
ut : tá páni / hera, wásń odium, wieś pagus,
rośkoś voluptas, kónew cantharus, straź cu-
stodia.

Quæ excipiuntur?

Ab i excipiuntur : ten kij baculus, Elij
gluten.

Ab ś unum tantum excipitur, ten rys pan-
thera.

Ab ś excipiuntur, ten lemieś vomer, ples
rasura, kóś corbis.

A w duæ tantum, ten żoraw grus, **Now**
Novilunium.

A ź excipiuntur : ten miecz gladius, stroż

B 3

custos

custos, noż culer. Klucż clavis, płaszcż pallium.
Et si quæ sunt alia, quę usus docebit.

N V M E R I.

Quot Numeros habent Poloni?

Præter Singularem & Pluralem, etiam
dualem Numerum habent, qui tamen rarus est
valdè. Ejus terminatio in Nomine, Prono-
mine & Verbo unica est á / in Nomine etiam
e / ut: *tychówá to powinná* / quia nos duo su-
mus ad hoc obligati. *Dwie niewieście* / duæ
fœminæ, *Má* / nos duo, *Wá* / vos duo,
jęwá / nos duo edimus, *pijwá* / bibamus nos
duo.

C A S V S.

Quot Casus habent?

Sex, ut aliæ linguæ, Verum quia Ablati-
vus triplex est, propter diversas terminatio-
nes in alia significatione & usu, idè octo in
universum constitui possunt: Nominativus
Genitiv: Dativ: Accusativ: Vocativ: & Ab-
latus propriè sic dictus. Ablativus, qui Instru-
mentum aut comitatum significat, quem In-
strumentalem dicimus. Et Ablativus, qui
necesse aliquid alicui significat, quem nos ulti-
mum appellamus.

DECLI

DECLINATIONES.

Quot Declinationes habent Poloni?

Si quoties Genitivus & Dativus alijque quidam Casus variant, tot etiam Declinationes constitui deberent, essent Declinationes non paucae, verum ut discentium captui consuleretur, hic in Declinationibus ordo servari potest, ut praemisso Articulo, nominum Adjectivorum typus, qui unus tantum, & sibi similis est, proponatur. Substantivorum autem tres Declinationes subjiciantur, quarum prima sit Masculinorum, secunda Foemininorum, tertia Neutrorum.

Declina Articulum.

In genere Masculino.

Singulariter.

Pluraliter.

N. Ten / Hic.

N. ci / cum de rebus a-

G. tego / hujus.

nimatis, ty vel te / cum

D. temu huic.

de inanimatis fit ser-

Ac. tego / hunc, aliquan-

mo, Hi.

do similis est Nomi-

G. tych horum.

nativo.

D. tym / his.

Ac. ty vel te / hos.

V. oty / ô tu.

V. omy / ô vos.

Ab: od tego / ab hoc.

Ab: od tych / ab his.

Instr: tymi / cum his,
Vlt: w tych / in his.

In genere Fæminino.

Singulariter.

Pluraliter.

N. **Tá** / Hęc.

N. **Te** / hę.

G. **tey** / hujus.

G. **tych** / harum.

D. **tey** / huic.

D. **tym** / his.

Ac. **te** / hanc.

Ac. **te** / has.

Abl: **od tey** / ab hac.

Abl: **od tych** / ab his.

Instr: **tę** / cum hac.

Instr: **tymi** / cum his.

Vlt: **w tey** / in hac.

Vlt: **w tych** / in his.

In genere Neutro.

Singulariter.

Pluraliter.

N. **To** / hoc.

N. **Te** / hęc.

G. **tego** / hujus.

G. **tych** / horum.

D. **temu** / huic.

D. **tym** / his.

Ac: **to** / hoc.

Ac. **te** / hęc.

Abl: **od tego** / ab hoc.

Abl. **od tych** / ab his.

Instr: **tym** / cum hoc.

Instr: **tymi** cum his.

Vlt: **w tym** / in hoc.

Vlt: **w tych** / in his.

Da Typum Adjectivorum

Singulariter.

M. N

	N.	G.	D.	Ac.	V.	Abl.	Instr.	Vlt.
M.	y i	ego	emur	ego	y i	ego	ym im	ym im
F.	ā	ey	ey	ā	ā	ey	ā	ey
N.	e	ego	emur	e	e	ego	ym im	ym im

Pluraliter.

N.	G.	D.	A.	V.	Ab.	Instr.	Vlt.
i	—	—	—	i	—	emi	—
e	yeh	ym	—	e	yeh	&	yeh
e	ich	im	e	e	ich	ymi	ich
e	—	—	—	e	—	imi	—

*Quid differunt inter se i & y in
hoc typo?*

y regularem terminationem constituit, &
que autem i habent, descendunt à nominativis
in gi & Ei desinentibus, quia, (ut supra in literis
monuimus) g & E nunquam y/ sed i semper post
se habent.

sic, et
non nisi
post schat
vero et
habent i

Paradigma generis Masculini.

B f

Hic

Hic Praestans.

Severus.

Singulariter.

Pluraliter.

N. ten Zacny / frogi.

N. ci Zacni / frodzy.

G. tego zacnego.

G. tych zacnych / fro
gich

D. temu zacnemu.

D. tym zacnym / fro
gim

A. tego zacnego.

A. te zacne.

V. o zacny / frogi.

V. o zacna. (frogid

Ab: od tego zacnego.

Ab. od tych zacnych

Inst: tym zacnym. fro
(gim.

Inst. tymi zacnymi
(frogimi

Vlt: w tym zacnym /
(frogim.

Vlt: w tych zacnych
(frogid

Generis Fæminini.

Hæc Praestans.

Severa.

Singulariter.

Pluraliter.

N. Ta zacna / froga.

N. Te zacne / frogie.

G. tey zacney.

G. tych zacnych / fro
(gich

D. tey zacney.

D. tym zacnym / fro

A. te zacna.

A. te zacne. (gim

V. o zacna.

V. o zacne. (frogich

Ab: od tey zacney.

Ab: od tych zacnych

Inst: ta zacna.

Inst: tymi zacnymi
frogimi.

Vlt: w tey zacney.

Vlt: w tych zacnych
frogich.

Generis

Generis neutri.

Hoc Praestans.

Severum:

Singulariter.

Pluraliter.

N. To zacne / frogie.

N. Te zacne / frogie.

G. tego zacnego.

G. tych zacnych / frogich:

D. temu zacnemu.

D. tym zacnym / frogim.

A. to zacne.

A. te zacne / frogie.

Ab: od tego zacnego.

Ab: od tych zacnych / frogich.

Inst: tym zacnym / frogim.

Inst: tymi zacnymi / frogimi.

Vlt: w tym zacnym / frogim.

Vlt: w tych zacnych / frogich.

Hanc formam sequuntur omnia Adjectiva & eorum Comparativi & Superlativi.

DE DECLINATIONIBVS SUBSTANTIVORUM.

Qua est prima Declinatio Substantivorum?

Masculinorum, cujus typus hic est.

Singula

Singulariter.

N.	G.	D.	A.	V.	Ab. Inst.	Vlt.
	á	owí	á	e	á	e
			<i>Interdum nominatiſſe ſimilis</i>			em
	u	u		u	u	u

Pluraliter.

N.	G.	D.	A.	V.	Abl.	Inst.	Vlt.
owie			e	owie		ámi	ách
e	ow	om		e	ow		
y			y	y		omá	ech
i			i	i			

Quæ nomina formant Genitivum in á & quæ in u?

Nomina virorum, urbium, aliarumque rerum animatarum. Item in e, & in n desinentia pleraque genitivum formant in á, ut: Jan/ Jána. Gdańsk / á / Dantiscum, Wile / á / lupus. Koniec / á / finis, Kamień / Kamienią / lapis.

In u

In u autem genitivum faciunt nomina rerum inanimatarum, & in d, g, h, m, & r, desinentia pleraque, ut: **Owoc** / u / fructus, **Bla** / **bledu** / error, **targ** / **targu** / forum, **Brzech** / u / peccatum, **dom** / u / domus, **bor** / u / sylva.

Reliquæ genitivum habent, alia & tantum, alia in u, alia in & & u simul, quorum tamen exiguus est numerus, ut: **List** / & / u / Epistola, **Dwor** / & / u / aula. Et si quæ sunt alia, quæ usu citius quam præceptis addiscuntur.

*Quæ nomina formant Dativum in ow i /
& quæ in u?*

Owi regularis terminatio est Dativi in hac declinatione, ut: **Herb** / **owi** / insigne, **Krol** / **owi** / Rex. Non pauca tamen u in Dativo habent, ut: **groh** / u / sepulchrum, **Strách** / u / timor. Quædam etiam utramque terminationem retinent, ut: **Lud** / **owi** / & u / populus, **dom** / **owi** / & u / domus.

*Quæ nomina formant Vocativum in
u / & quæ in e?*

Quæ in c, g, h, k, l, & f, desinunt, ut plurimum vocativum in u formant, ut: **Po-**
nec **fnis**, **Poñen** / **targ** / **targu** / forum, **brzuch** /
u / ven-

u / venter. *Łij* / u / bacillus, *boŁ* / u / latus, *bol* / u / dolor. *ŁoŁ* u / corbis.

In c tamen desinentia, quando attributū aliquod personæ significant, Vocativum in e ciunt, ut: *Oćiec* pater, *Oycze* / *Młodzieniec* Juvenis, *młodzienćze*.

Vocativo autem omnium ferè Masculinorum similis est Ablativus ultimus, ut: *Panie* / o Domine, *w Panie* & u / in Domino.

Quid de Nominativo Plurali sentiendum est?

Nomina quæ Officium, aut aliud aliquod attributum virile denotant, Nominativum pluralem formant in *owie* / ut: *Pánowie* / *Oycowie* / domini, patres, Reliqua partim y habent / partim e / quæ usus docebit.

Quid de Casu Instrumentali dicis?

Regularis terminatio Casus Instrumentalis est *ami* / in omnibus Declinationibus, quam tamen pauca Nomina retinent, sed in masculinis & neutris syncopen admittunt, ut: *przyśedi* & *listy* / venit cum literis, pro *listami*. *Umárli* & *ostána* & *ćiałmi* / mortui resurgent cum corporibus, pro *ćiałami*.

Para

Paradigma hujus Declinationis.

Singulariter.

N. Ten Krol / rex.
G. tego Krola.
D. temu Krolowi
A. tego Krola.

V. o Krolu.
Ab: od tego Krola.
Inst: tym Krolom.
Vlt: w tym Krolu.

Pluraliter.

N. ci Krolowie.
G. tych Krolow.
D. tym Krolom.
A. te Krole.

V. o Krolowie.
Ab: od tych Krolow.
Inst: tymi Krolami / *per*
syncop Krolmi /
Vlt: w tych Krolach.

Aliud.

Singulariter.

N. Ten Koniec / finis.
G. tego Konca.
D. temu Koncowi & u.
A. tego Konca / &
ten Koniec.

V. o Koncu.
Ab: od tego Konca.
Inst: tym Koncem.
Vlt: w tym Koncu.

Pluraliter.

N. Te Konce.
G. tych Koncow.
D. tym Koncom.
A. te Konce.

V. o Konce.
Ab: od tych Koncow.
Inst: tymi Koncami &
Koncy.
Vlt: w tych Koncach.

Quæ

Quæ est Secunda Declinatio Substantivorum?

Fœmininorum, cujus typus hic est.

Singulariter.

N.	G.	D.	A.	V.	Ab:	Inst:	Vlt:
â	y/e	y/e	e/a/	o	Similis est ge- nitivo.		Similis est Da- tivo.
Con- so- nans.	i	i	Similis nomi- nativo.	i			

Pluraliter.

N.	G.	D.	A.	V.	Ab.	Inst:	Vlt.
y		om &	y	y	similis est Ge- nitivo.	â mi	âch
i	i	am	i	i			ech

Typus hujus Declinationis duplex est. Prior eorum, quæ in â desinunt: Alter vero iis servit quæ in quamcumque Consonantem exeunt.

Die

Dic Regulam de Genitivo & Dativo?

Substantiva Fœminina Genitivum regulariter in y formant, dativum in e / ut : Woda / wody / wodzie / aqua, & Bába / báby / bábie / anus. Contrarium autem servant nomina, quę in cá / dzá / ia / lá & śá desinunt, quę Genitivum in e / & Dativum in y formant, ut : Racá / race / racy / Kateslein. Nędzá / nędze / nędzy / miseria, &.

Dic Regulam de Accusativo?

Accusativi terminatio regularis est e. & autem faciunt pauca in i desinentia, ut : Páni / hera, pánią. Sic : Bogini dea, Gospodyni Oeconomia, materfamilias. Prorokini Prophetissa, &c.

Substantiva Fœminina in & an non habent Genitivum Pluralem?

Habent, sed certa ejus terminatio dari non potest. Formatur autem à Nominativo singulari abjecta á / ut : łąśá / pratum, rychłá / Woda wod. Quod si multę consonantes concurrant, inseritur e / ut : kárčzmá / caupona, kárčzem / miotłá / scopę, miotel. Debebat dici kárčzm miotł.

Paradigma prioris typi.

C

Sin-

Singulariter.

Nominativo **Tá Modlitwá** / Oratio.

Genitivo **tey modlitwy.**

Dativo **tey modlitwie.**

Accusativo **te modlitwe.**

Vocativo **o modlitwo.**

Ablativo **od tey modlitwy.**

Instrumentali **ta modlitwa.**

Ultimo **w tey modlitwie.**

Pluraliter.

Nominativo **Te modlitwy.**

Genitivo **tych modlitw.**

Dativo **tym modlitwom / & am.**

Accusativo **te modlitwy.**

Vocativo **o modlitwy.**

Ablativo **od tych modlitw.**

Instrumentali **tymi modlitwami.**

Ultimo **w tych modlitwach.**

Masculina in **á** / quæ officium aliquod vile denotant, ut plurimum hanc formam sequuntur, quosdam tamen Casus Masculinorum more faciunt, ut in subiecto paradigmate apparebit.

Singulariter.

Nominativo **Ten Poborcá** / quæstor.

Genitivo **tego poborce.**

Dativ

Dativo temu poborcy.
 Accusativo te o poborce.
 Vocativo o poborco.
 Ablativo od tego poborçe.
 Instrumentali tym poborcą.
 Ultimo w tym poborcu.

Pluraliter.

Nominativo Ci Poborcowie & Poborcy.
 Genitivo tych poborcow.
 Dativo tym poborcom.
 Accusativo te poborce.
 Vocativo o poborcowie & poborcy.
 Ablativo od tych poborcow.
 Instrumentali tymi poborcami & per synco-
 pen poborcy.
 Ultimo w tych poborcach.

Sic: Woiemoda / Palatinus, Stárosta /

*falso in
et Dativ.
Notera in
Declin*

Præfectus, Kayca/ Senator, Sprawca/ autor,
 Ddrayca/ Impostor vel proditor, Klamcá/ menda-
 dax, &c.

Paradigma posterioris Typi.

Singulariter.

Nominativo Tá Vloc/ nox.
 Genitivo tey nocy.
 Dativo tey nocy.
 Accusativo te noc.
 Vocativo o noc.

C 2

Abla.

Ablativo od tey nocy.
 Instrumentali ta nocą.
 Ultimo w tey nocy.

Pluraliter.

Nominativo Te Vocy.
 Genitivo tych nocy.
 Dativo tym uocam.
 Accusativo te nocy.
 Vocativo o nocy.
 Ablativo od tych nocy.
 Instrumentali tymi nocami & nocy.
 Ultimo w tych nocach.

Quæ est tertia Declinatio Substantivorum?

Neutorum, cujus typus hic est.

Singulariter.

N.	G.	D.	A.	V.	Ab:	Instr:	Vlc:
e	a		e	e	a		u
e	á	u	e	e	á	em	e
o			o	o			

Pluraliter.

N.	G.	D.	A.	V.	Abl.	Inst.	Vlt.
á		om am	á	á	<i>similis est Ge- nitivo.</i>	ámi	ách ech

Dic Regulam de formatione Genitivi ?

In e & o desinentia, Genitivum habent in á, ut: morze / mare, mórza / pole / campus, polá.

Quæ in e exeunt / ciá / Genitivo addunt, ut: dziecie / puer, dziecieciá.

Quæ verò in mie / niá in Genitivo assumunt, ut: brzemie / onus, brzemieniá.

Dic Regulam de Ablativo ultimo ?

In o desinentia habent in ultimo casu e / reliqua u / ut: oċno / fenestra, oċnie.

Dic regulam de Genitivo Plurali.

Quæ in e exeunt, vertunt illud in Genitivo plurali in at / ut: dziewcże / puella, tych dziewcżat. Reliqua à nominativo singulari illum formant abjecta ultima litera, ut: łóże / lectus, tych łóż / ciało / corpus, tych ciał. Quæ autem ia mie desinunt, à Nominativo plurali

casum hunc formant, abjecta ultima litera, ut
znamie/ nota, tych zuamion.

Paradigma.

Singulariter.

Nominativo **To Pole** / campus,

Genitivo **tego polá.**

Dativo **temu polu.**

Accusativo **to pole.**

Vocativo **o pole.**

Ablativo **od tego polá.**

Instrumentali **tym polem.**

Ultimo **w tym polu.**

Pluraliter.

Nominativo **Tepolá.**

Genitivo **tych pol.**

Dativo **tym polom.**

Accusativo **tepolá.**

Vocativo **o polá.**

Ablativo **od tych pol.**

Instrumentali **tymi polámi & polmi.**

Ultimo **w tych polách.**

Aliud in e.

Singulariter.

Nominativo **To Szczenie** / catellus,

Genitivo **tego szczeniecia.**

Dativo

Dativo temu **szczeniecui.**

Accusativo to **szczenie.**

Vocativo o **szczenie.**

Ablativo od tego **szczeniecia.**

Instrumentali tym **szczeniciem.**

Ultimo w tym **szczeniui.**

Pluraliter.

Nominativo **Te Szczenietá.**

Genitivo tych **szczeniat.**

Dativo tym **szczenietam & om.**

Accusativo te **szczenieta.**

Vocativo o **szczenieta.**

Ablativo od tych **szczeniat.**

Instrumentali tymi **szczenietami / & per synco-**
pen szczeniety.

Ultimo w tych **szczenietách.**

Sic etiam ea quæ in mie desinunt.

Singulariter.

Nominativo **To Známie / nota.**

Genitivo tego **známienia / &c.**

Pluraliter.

Nominativo **Te Známióhá.**

Genitivo tych **známion / &c.**

Hęc duo, oko / oculus, & vcho / auris, in plu-
rali habent oczy & vsy. Dicitur tamen dwie
oce / trzy, cztery oka / pięć / sześć ok / &c.

DE

DE NUMERA-

LIBVS.

Quomodo declinantur Numeralia?

Numeralium, quæ Cardinalia vocantur paulò difficilior est declinatio, ideo aliquod exempla subjungemus.

Jeden / Vnus.

Singulariter.

Masculin: Foemin: Neutr:

N. Jeden.	Jedną.	Jedno.
G. jednego.	jedney.	jednego/ &c.

(more nominis Adjectivi.

Pluraliter.

N. Jedni/	jedne/	jedne.
G. jednych.	In plurali Numero significat idem quod alij, ut: Jedni robili/ drudzy proznawali. Alij laborabant, alteri verò ociabantur.	
D. jednym/ &c.		

Masc:

Foemin:

Dwa

Duo.

Nominativo Dwa & dwaj. Dwie.

Genitivo dwu. (trzech/ czterech)

Dativo

Dativo dwiema.

Accusativo dwa.

dwie.

Ablativo od dwu.

Inst: dwiema (lic trzema & emi.

Vlt: we dwu. czterna & mi.)

Neutr:

Nominativo Dwoie.

Genitivo dwoyga.

Dativo dwoygu/ & om.

Accusativo dwoie.

Ablativo od dwoyga.

Instrumentali dwoygiem.

Vltimo w dwoygu.

Sic trzy & cztery.

Sic delinantur Obá / uterque.

Masc:

Fœmin:

N. Obá & obádwa. Obie / obiedwie.

Genitivo obu & obudwu.

Dativo obiemá.

A. obu & obudwu / oboia / oboie / obiedwie.

Inst: obiemá. oboia.

Vlt: w obu & w obudwu / w oboiey.

Neutr:

Nominativo oboie / obie.

Genitivo oboyga.

C f

Dati

Dativo oboygu & om.
 Accusativo oboie/ obie.
 Ablativo od oboygá.
 Instrumentali oboygiem.
 Ultimo w oboygu.

Piec / Quinque

Masc: Foemin: Neutr:

N. Pieć.	N. Piećioro
G. pięci.	G. pięciorgá.
D. pięciom	D. pięciorgu/ om
A. pieć.	A. pięćioro.
Ab: od pięci.	Ab: od pięciorgá.
Inst: pięcia.	Inst: pięciorgiem.
Vlt: w pięci & pięciu.	Vlt: w pięciorgu.

Sic declinantur Sześć / siedm / ośm /
 dziewięć / dziesięć. Et has casuum termina-
 tiones etiam in Compositis retinent, ut:

piętnaście	pięćioronaście.
pięćinaście	pięciorganaście.
pięćiamnaście.	pięciorgunąście.
pięćignąście.	pięciorgiemnąście.

Sto Centum.

Sing:	Dual:	Plural:
N. Sto.	Ście.	Sty & Stá
G. stá		set.

D. stu

D. stu.

A. sto

Ab: ode stá.

Inst: stem.

Vlt: ode stu.

Ście.

stom

sty & stá.

od set.

stámi & sty.

w set.

Tysiac/

Mille.

Sing:

Dual:

Plural:

N. Tysiac.

Tysiacá.

Tysiace.

G. tysiacá

tysiecy.

D. tysiacu.

tysiacom & am

A. tysiac.

tysiace.

Ab: od tysiacá.

tysiecy.

Inst: tysiacem/ & cia.

tysiacmi & ty-

Vlt: w tysiacu.

śiacami.

w tysiacách.

Kilká

Aliquot.

N. Kilká.

Ab: od kilku.

G. kilku.

Inst: kilkiem.

D. kilku.

Vlt: w kilku.

A. kilku.

sic kilkanaście aliquot supra decem, kil-

kadziesiąt aliquot supra viginti.

Quomoda declinantur Ordinalia?

Vt Adjectiva. Sunt autem hæc: Pier-

wszy primus, wtory/ trzeci/ czwarty/ piaty/
szesty/

śosły / siódmy / osmy / dziewiąty / dziesiąty /
iedennasty / &c. Dwudziesty vigesimus, &c.
Setny / centesimus, Tysiączny / millesimus.

Distributiva quomodo?

Distributiva indeclinabilia sunt, quibus præ-
poni solet particula po / ut:

po iednemu / singuli, po dwu / bini,
po trzech / terni, po czterech / po pięci / po
sześci / po dziesięci / po dwudziestu / po trzy-
dzięści / po pięćdziesiąt / po Stu / po Ty-
siącu.

DE SPECIEBUS, NOMINUM.

Nominum, quæ aliunde derivantur quin-
que sunt ordines seu classes: Patronymica seu
Gentilia, Possessiva, Denominativa, Diminutiva,
& Verbalia.

PATRONYMICA.

*Patronymicorum seu Gentilium Masculino-
rum terminationes sunt quatuor.*

Gdańszczanin / civis Dantiscanus, Po-
znańczyk / civis Posnaniensis, Krolewicz / fi-
lius

lius Regis, Polaſk / Polonus, Prusaſk / Boruſſus,
cc. Slezak / ſileſius.

Fæmininorum ſunt dua, ut:

Woiewodzantſká / filia Palatini, Staroſćiantſká /
filia Præfecti, Krolewná / filia Regis, Bráwco-
wná / filia Sartoris.

POSSESSIVA.

*Poſſeſſivorum Maſculinorum termina-
tiones ſunt tres, ut:*

Woiewodzin / qui eſt Palatini, Kro-
lewſki / Regis, Oycow / Patris, Brátow /
Fratriſ.

Fæmininorum eſt una, ut:

Mátczyn / qui eſt matris, Pánnin / vir-
ginis.

DENOMINATIVA.

*Denominativorum Adjectivorum termi-
nationes multa ſunt, ut:*

Człowieczy / humanus, Niebieſki / cœ-
leſtis, Baráni / agninus, żeláżny / terreus,
kuty / curtus, Kamienisty / lapidoſus, rogá-
ty / cornutus, dżdżowy / pluvioſus &c.

Sub.

Substantivorum sunt quinque, ut:

Blucźnik / promus, Wyczyzna / patria
wrotny / janitor, mądrość / sapientia, kłam-
stwo / mendacium.

DIMINUTIVA.

Poloni in Diminutivis sunt felices & copiosi
eaque tam ab Adjectivis, quam Substantivis de-
ducunt.

Ab Adjectivis, ut:

A mały / parvus, fit małyćki / małuchny /
małusienki / małusieniecze / maluturny /
małundy.

A tłusty / pinguis, fit tłusćciuchny / tłus-
ćciusieniecze.

A cienki / tenuis, fit cieniecze / cieniu-
chny / cieniusieniecze.

A Substantivis Masculinis, ut:

A Jan / Iohannes, fit Janek / Januszek /
Jas / Jasiek / Jachniczek.

A Chłop / Vir, vel rusticus, fit chłopie /
chłopiątko / chłopiąteczko / chłopiec / chło-
pek / chłopieczek / chłopiaszek / chłopisko / m-
chłopczyśko / chłopina / chłopineczka.

A Wilk / lupus, fit Wilczek / Wilczaszek / m-
wilcze / wilczątko / wilcząteczko / wilczyśko / te-
wilczyzna.

A Sub-

A Substantivis Faemininis, ut:

Ab *Hánna* / fit *Hánká* / *Hánušká* / *Hánušá* / *Hánuchná* / *Hánuchmežká*.

Ab *Yzbá* / hypocauftum, fit *yzdebtá* / *yzdebeczká* / *yzbiško*.

A Substantivis neutris, ut:

A *Serce* / cor, fit *Serdeczko* / *Serduško*.

A *Dziecie* / puer, fit *Dzieciatko* / *Dzieciateczko* / *Dziecko* / *Dziecina*.

(Ex quibus terminationibus duæ obiter observentur, *tško* / & *ško* / quarum illa blandiendi vim habet, ut: *Dzieciatko* / delicatulus puellus, Hæc contemptum significat, ut: *pšisko* / vilis inutilis & sordidus canis. *Domisko* vile tugurium, &c.)

VERBALIA.

Verbalium Adjectivorum terminationes sunt, ut:

Smiały audax, à *smiem* / *audeo*, *łakły* / *my* avarus, à *łakne* / *esurio*, *Mozny* potens, à *moge* [possum], *Władety* inflatus, à *nabydam* inflo, *straśliwy* horribilis, à *strasse* / *terreo*.

Subs

Substantivorum, Masculinorum, ut:

Sluchacz auditor, à slucham ausculto
Zbawiciel Salvator, à zbawie servo, Pisar
scriba, à pisać / scribo, Pochlebca adulator
à pochlebuie assentor, czytelnik lector, à czy
tam lego, Dochód proventus, reditus, à do
chodze adeo, Opiekun tutor, ab opie
kam sie / patrocinator, stroj ornatus à stroi
orno.

Fæmininorum, ut:

Prośba petitio à prosię peto, Erzywden
injuria, à Erzywdze injuria afficio, wiara fide
des, à wierze credo, modlitwa precatio, ge
modle sie oro, boiazń timor, à boie sie ti
meo.

Neutrorum, ut:

Przykrycie tegumentum à przykrywam tegor
odzienie vestimentum ab odziewam / vestio
sydło / subula, à syie / neo, Kłamstwo / menda
cium, à Klamam mentior.

Et hæc sunt terminationes Derivativorum,
non omnes, pleręque tamen, quarum formatio
& diversitas usu addiscenda est.

DE PRONOMINE.

Quæ sunt Polonorum Pronomina?

Ja Ego

Ja/Ego, Moy/meus,
 ty/ tu, twoy/ tuus,
 siebie sui, swoy/suus,
 on/ is, moyſi/
 ten/ hic, twoyſi/
 ow/ ille, swoyſi/
 sam/ ipse, iegoyſi/

Hæc quatuor apti-
 tudinem seu idonei-
 tatem significant, ut
 si dictum sit: *Moy-
 ſi to Koń / Das
 ist ein Noß für mich.*

Kto / quis, cżyi/ cuius.
 Etery / qui, náš / noster, wáſ / vester, nášy-
 niec/ nostras, wáſy niec/ vestras. Quæ duo po-
 ſteriora masculina tantum sunt, reliqua omnia
 generis omnis, vel sub vna terminatione, vel
 sub tribus.

*Quot sunt generis omnis sub una ter-
 minatione?*

Hæc quatuor: Ja/ ty/ siebie/ Kto.

Quæ sunt Generis omnis sub tribus?

Reliqua omnia, ut: Ten tá/to. On/
 ona/ono. Ow/ owá/owo. Sam sámá/
 samo. Moy/ moia/ moie. Twoy/ twoia/
 twoie/ &c.

Quomodo declinantur?

Adjectivorum formam plæraque sequun-
 tur, paucis exceptis, quorum inflexionem subs-
 icie mus.

Ta / Ego.

Singulariter.

Nominativo Ta/

Genitivo mnie /

Dativo mnie & mi/

Accusativo mie /

Ablativo odemnie /

Instrumentali mną/

Ultimo wemnie.

Pluraliter.

Nominativo My & má dual:

Genitivo nas /

Dativo nam & námá/ dual:

Accusativo nas/

Ablativo od nas/

Instrumentali námi /

Ultimo w nas.

Ty / Tu.

Singulariter.

Nominativo Ty/

Genitivo ciebie/

Dativo tobie & ci.

Accusativo ciebie & cie/

Vocativo o ty/

Ablativo od ciebie.

Instrn/

Instrumentali toba /
Ultimo w tobie.

Pluraliter.

Nominativo Wy / & wá / dual.

Genitivo was /

Dativo wam / & wámá / dual:

Accusativo was /

Vocativo o wy /

Ablativo od was /

Instrumentali wami /

Ultimo w was.

Siebie / Sui.

N. caret.

G. siebie.

D. sobie.

A. sie.

Ab: od siebie.

Inst: sobą /

Vlt: w sobie.

Kto / Quis.

Com:

Neutr:

N. Kto /

G. Kogo.

D. Komu.

A. Kogo.

Ab: od Kogo.

Inst: Kim.

Vlt: w Kim.

N. Co.

G. czego.

D. czemu & ktoremu

A. co.

Ab: od czego.

Inst: czym.

Vlt. w czym.

NOTA.

Co & to / omnium generum nominibus
 apponuntur, ut: **Tenci** iest co go **BOG** miłnie.
Albo / **Tento** iest / &c. Hic ille est, quem **DEUS**
 amat. **Czysty to** **Mąż**. Strenuus est hic vir.
Krasnato **Panna**. Formosa est hæc virgo.

Dicitur item, **Ocz** / pro o co / propter quid.
Nacz pro ná co / ad quid. **Żacz** pro żá co / pro
 quo. **Przec** / pro prze co / per, vel propter
 quid.

On / **oná** / **ono** / Is, ea, id, vel ille, &c.

Singulariter.

Mascul:

Nominativo **On**.

Genitivo **Onego** / **iego** / **gi** / **go**.

Dativo **Onemu** / **iemu** / **mu**.

Accusativo **Onego** / **go** / **niego**.

Ablativo **Od onego** / **go** / **niego**.

Instrumentali **Onym** / **nim** / **im**.

Ultimo **wo onym** / **wo nim**.

Fæmin:

Singulariter.

Nominativo **Oná** /

Genitivo **Oney** / **iey** /

Dativo **oney** / **iey** /

Accusa-

Accusativo one / ię /
Ablativo od oney / niey /
Instrumentali onę / ię /
Ultimo w oney / w niey.

Neutr:

Singulariter.

Nominativo Ono / & e.
Genitivo onego / & c.
Dativo onemu / & c.
Accusativo ono / e.
Ablativo od onego & c.
Instrumentali onym & c.
Ultimo w onym / & c.

Pluraliter.

Nominativo Oni / one / one.
Genitivo Onych / ich.
Dativo Onym / im.
Accusativo one / nie / ie.
Ablativo od onych / ich / nich.
Instrumentali onymi / onemi / nimi / imi /
Ultimo w onych / w nich.

Notandum hîc est. primò syllabam eń & n /
cum prepositionibus compositam, Accusativum
masculinum hujus Pronominis denotare, ut :
w eń / in illum. Wład eń / supra illum. Przezeń /
per illum. Przedeń / pro illo, nań / in, contra il-
lum. Zan / pro illo, & c.

Deinde observandum est , duo illa reciproca sie & swoy / ad omnes tres personas reciprocari , ut: gotuie sobie co / praparo miſt aliquid. gotuieſ sobie co / praparas tibi aliquid. Przedalem dom swoy / vendidi dom meam. Przedales dom swoy / vendidisti dom tuam. Przedal dom swoy / vendidit dom suam.

Denique sciendum, tria hec possessiva moy/twoy/swoy / in reliquis Generibus & C. sibus syncopen admittere, ut: moiá/ma/moi me / moiego / mego / moiey / mey / moiemy memu/moich/mych &c.

Adjectiones, quæ Pronominibus addi solent, sunt ć/ś/ ź/że/ & kolwiek: ut: toć/ coź/ ź adjicitur, quando pronomen in vocalem desinit, ut: ćiz/ oniź/ taź / toź/ tegoź. że verò quando in consonantem, ut: Tenże/ tymże/ onymże. Kolwiek idem est, quod Latine cunque, ut: Ktokolwiek / quicunque, cołkolwiek, quodecunque &c.

DE VERBO.

Quotuplicia sunt Verba apud Polonos ?

Duplicia.:

Personalia, & Impersonalia.

Per

*Personalia quot terminationes
habent?*

Tres : e / am / & iem / ut : miłwie / cży-
dam / rozumiem / amo , lego , intelligo. Quibus-
dam autem Verbis particula Enclitica sie in fine
additur in omnibus modis , numeris & personis,
ut : boie sie / timeo , doświadcżam sie / expe-
rior , doświadczie sie / rescisco.

Genera Verborum quot sunt?

Tria. Activum , Passivum , & Neutrum.
Ex quibus Activum & Neutrum tres illas ter-
minationes promiscuè retinent. Passiva autem
propriam terminationem non habent , sed cir-
cumferibuntur per Verbum Substantivum &
Participium præteritum , ut : Jestem miłowa-
ny / a / e / Sum amatus , a , um , id est , amor .
Bywam bit / a / e / fio percussus , a , um , id est ,
percutior .

Ex neutris etiam quædam , quæ peculia-
rem terminationem non habent , circumloqui
solemus , ut : żimno mi / frigus mihi , id est , fri-
geo. Goraco mi / æstuo. Cieplo mi. Ca-
leo. Trudno mi / occupatus sum. Łacno mi /
vacat.

SPECIES.

Quot sunt Verborum derivativorum Species?

Vna tantum Derivativorum species constitui posse videtur, Frequentatiua, cujus terminatio est *am*/ descendens à primitivis in *e*/ & assiduitatem quandam, seu habitum significat, & commodissimè per verbum Soleo exponi potest ut: *siadam*/ soleo sedere, à *siedze*. *widam*/ soleo videre, à *widze*. *iadam*/ soleo edere, à *iem*/edo.

Non autem omnia verba in *am* desinentia frequentatiua sunt, sed primitiua multa, quæ à se frequentatiua in *ywam* formant, ut *pytam* / interrogo, *pytywam* / soleo interrogare, sciscitor, *śukam* / quero, *śuktywam*/ soleo querere.

TEMPORA.

Quot sunt tempora Verborum.

Quinque, Præsens, Perfectum, Plusquamperfectum, Futurum primum, seu Circumscriptum, & Futurum secundum.

Habent præterea etiam Poloni Aoristum, qui infinitivo tantum peculiaris est, & in *sy* desinit, præcedente quacunque consonante, ut: *Milowawsy* / *przyśedſy* / *wydarſy* / postquam amassem, es, et, venissem, es, et, eripuissem, es, et.

Quo

Quomodo formantur hæc Tempora.

Si accuratæ formationis regulæ tradi deberent, obruerentur multitudo præceptorum discipulorum animi. Consultius igitur est, usum hoc loco consulere. Perfectum tamen perpetuam sub tribus generibus terminationem habet, *tem / tam / tom /* vel in alia forma, *t / ta / to /* : *miłowalem /* Ego vir amavi, *miłowalam /* ego foemina amavi, *miłowatom /* ego animal amavi, vel sic : *Ten miłowal / ta miłowalá / ono miłowalo /* hic, hæc, hoc amavit.

Plusquamperfectum cum perfecto idem est, nisi quod ei apponatur verbum Substantivum, ut : *miłowalem był /* ego vir amaveram, *miłowalam była /* ego foemina amaveram, *miłowatom było /* ego animal amaveram.

Futurum Circumscriptum ex tertia persona præteriti utriusque numeri, & verbo Substantivo conficitur, ut : *bede pisal /* ego vir scribam, *bede pisalá /* ego foemina scribam : vel cum Infinitivo, ut : *bede pisac /* ero scribere, id est, scribam.

Futurum secundum pauca habent simplicia. In Compositis autem dominatur, & plerumq; cum themate simplici coincidit.

Simplicia , ut :

Spráwiam / spráwie / efficio , efficiam,
Wracam / wroce / reddo , reddam. Zdra-
dzam / zdródze / prodo , prodam. Kupuie /
kupie / emo , emam. Nayduie / nayde / inve-
nio , inveniam.

Composita , ut :

Wydzieram / wydre / eripio , eripiam..
Oskarżam / oskarże / accuso , accusabo. Przy-
mamiam / prymowie / obtrecto , obtre-
ctabo.

Aoristus à præterito dupliciter formatur..
Nam quando præteritum in tem purum desi-
nit, mutat illud in Aoristo in wśy / ut : miłos-
wałem / miłowawśy. Quando verò in tem
purum , tunc vertit illud in śy / ut : wywołekłem /
extraxi , wywołekśy / postquam extraxissem ,
es, et.

M O D I.

Modi quot sunt ?

Sex. Indicativus , Imperativus , Opta-
tivus , Potentialis , Subjunctivus & Infini-
tivus.

Quomodo formatur Imperativus ?

Verba

Verba, quæ in *am* desinunt, Imperativum in *ay* terminant, ut: *chowam* / servo, *choway* / serva.

Quæ in *e* / abijciunt illud in Imperativo, ut: *Dziękuie* / gratias ago. *Dziękui*. Quidam etiam in *y* mutant, ut: *Dziękuy* / gratias age.

Quæ verò in *ie* exeunt præcedente consona, etiam i abijciunt, ut: *gubie* / perdo, *gub* perde, *łupie* spolio, *łup* spolia.

Quod si Consonans illa, quæ e præcedit, cognationem cum aliis habeat, tunc illa vel s assumit, vel in cognaram mutatur, ut: *łáa* de / pono, *łáadź* / pone, *pieke* / allo, *piecź* / assa.

Quæ in *ne* desinunt, partim e abijciunt, partim in i illud mutant, ut: *Gine* / perco, *giń* / peri, *łradne* / furor, *łradni* / furare.

Quomodo formatur Optativus?

Optativus, Potentialis & Subjunctivus, quod ad formationem nihil habent proprii, sed mutuantur tertiam personam à præterito Indicativi, præpositis particulis distinctivis, cum notis personarum.

Quæ sunt illæ particule distinctivæ?

Optativi sunt, *Day* / *Boday* / *obych* / utinam, ut: *Bodaybych* pisał / utinam scriberem, *Day* zginat / utinam pereat.

Poten-

Potentiali postponitur, bych/ byś/ by/ &c.
ut: czytałbych/ legerem, &c.

Subiunctivi sunt: By / aby / iesliby /
Gdy/ gdyby/ ut: Gdybym był, cum essem, abym
słyszał/ ut audirem.

Quomodo formatur Infinitivus?

Perpetuæ quidem Infinitivi terminationes
sunt é & ǫ. Formatio autem ejus certis regu-
lis, absque discentium tædio, comprehendi vix
potest, eo quod omnes alios modos multiplici
varietate superet, quemadmodum in subiectis
exemplis apparet.

am	{ Szukam / káć / quero.
	{ Mam / mieć / habeo.
	{ Rozumiem / mieć / intelligo.
iem	{ Śmiem / śmieć / audeo.
	{ Jem / iść / edo.
	{ Dłubie / káć / fodio.
bie	{ Szubie / kść / vellico.
	{ Stoie / stać / sto.
ie	{ Biję / bić / percutio.
	{ Mdleie / mdleć / deliquium patior.
	{ Władnie / znaleźć / invenio.
nie	{ Wdęymnie / odjąć / adimo.
	{ Darnie / darować / dono.
nie	{ Szynie / być / neo.
	{ Ryie / rzyć / fodio.

de { Wiode/wieść/duco.
Ide/iść/eo.

dze { Wadze/wądzic/obsto.
Radze/radzić/consulo.

ge { Lege/lądz/excludo.
Strzege/strzedz/custodio.
Strzyge/strzydz/tondeo.

te { Pieke/piec/assio.
Cluke/cluc/tundo.

le { Ściele/słać/sterno.
Miele/mleć/molo.
Chwale/chwalić/laudo.
Kole/kłóć/pungo.

ne { Łakne/łaknąć/esurio.
Młkne/młknąć/promoveo.
Żne/żąć/meto.

re { Tre/trzeć/tero.
Mrze/mrzeć/morior.

se { Pise/pisać/scribo.
Prose/prosić/peto.

te { Roste/rość/cresco.
Plote/płeść/plico.

we { Rwe/rwać/vello.

ze { Widze/wieść/veho.
Gryze/gryść/mando.

{ Karze / karác / punio.
 ze { Woże / wożić / veho.
 { Groże / grożić / interminor.

In his exemplis apparet, variam esse ac multiplicem Infinitivi terminationem. Igitur videndum hic est, quid usus imitari jubeat.

Persona quot sunt ?

Tres. Prima, ut **Ja** / Secunda, ut **Ty** / Tertia, ut **On**. Vbi notandum, in literam interdum notare primam personam, **s** / secundam, ut: **Gdyni cżytał** / cum legerem, **gdys cżytał** / cum legeres.

Observandum item hic est, Polonos interdum terminationes primæ & secundæ personæ in præcedentes dictiones reijcere solere, ut.:

Ja cżytałem	} vel {	Jam cżytał / legi.
Ty cżytałeś		Tys cżytał / legisti.
My cżytałyśmy		myśmy cżytałi / legimus.
Wy cżytałeś		wyście cżytałi / legistis.

Numeri quot sunt ?

Tres, Singularis, ut: **miłuię** / amo. Dualis, ut: **miłuięwá** / nos duo amamus. Pluralis, ut: **miłuięmy** / amamus.

Conjugationes quot sunt ?

Et si

Etſi conjugationum certus dari numerus non
potest, nulla tamen in iis est difficultas. sed ob-
servato uno atque altero paradigmate, reliqua
omnia erunt facilia.

PARTICIPIA.

Quomodo formantur Participia Activa?

Participia Activa & Neutra formantur à
themate sui Verbi, mutando ultimam literam
vel syllabam in *acy/aca/ace*. Vt: *widze/vi-*
deo, widzacy/a/ e Biegam/ curro, biegaiacy/
a/ e. Vbi notandum, Apocopen in genere ma-
sculino esse usitatissimam, ut pro *mowiacy/ di-*
catur, mowiac dicens.

Declinatio eorum sequitur formam
Adjectivorum.

Quomodo desinunt Participia Passiva?

Participia Passiva tres terminationes ha-
bent, *ány/ ony/ & ty* /ut: *Napominány/a/ e/*
admonitus. Prośony/ a/ e/ rogatus. Tárty/
Tritus, a tre. Dety flatus, a, Dme/ flo, Myty/
locus, a, Myie, lavo.

Para-

Paradigma Verborum in am.

Indicativi Praesens.

Sing:	Dual:	Plural:
Czytam	Czytawá	Czytamy
czytasz	czytata	czytacie
czyta		czytaią.

Perfectum Masculinum.

Sing:	Dual:	Plural:
Czytałem	Czytałąswá	Czytaliśmy
czytałeś	czytalaście	czytałiscie
czytał		czytali.

Foemin:

S. Czytałam
czytałaś
czytała/ &c.

Neutr:

s. Czytałom
czytałos
czytało/ &c.

*Dualis & Pluralis numerus ubique
conveniunt.*

Vel sic in Masculino.

Sing:	Dual:	Plural:
Jam czytał	Wyśwá czytałá	Wysiny czytał
Tys czytał	wyśta czytala	wyście czytali
On czytał		oni czytali.

Foemin

Fœmin.

Neutr.

S. Jam cżytałá
Tys cżytałá
Oná cżytałá / &c.

S. Jam cżytałó
Tys cżytałó
Ono cżytałó.

Plusquamperfectum Masculinum.

i. Cżytałem był D. Cżytałászwá byla
Cżytales był Cżytałástá byla
Cżytał był

P. Cżytałismy byli
Cżytáliście byli
Cżytáli byli.

Fœmin:

Neutr:

S. Cżytałám byla S. Cżytałóm było
Cżytałás byla Cżytałós było.
Cżytałá byla / &c. Cżytałó było, &c.

Vel sic. In Masculino.

S. Jam był cżytał D. Myszwa była cżytałá
Tys był cżytał wysta była cżytałá
On był cżytał

Plural: Mysiny byli cżytáli
Wysćie byli cżytáli
Oni byli cżytáli.

Fœmin:

Neutr:

S. Jam byla cżytałá S. Jam było cżytałó
Tys byla cżytałá Tys było cżytałó
Oná byla cżytałá / &c. Ono było cżytałó

E

Futu-

Futurum Masculinum.

s. Bede cżytał	D. Bedziemá cżytał
vel cżytać	vel cżytać
Bedzies cżytał	Bedzietá cżytałá
Bedzie cżytał	
Plural: Bedziemy cżytałi / vel cżytać,	
Bedziecie cżytali	
Beda cżytali	

Fœmin:

Neutr:

s. Bede cżytałá	s. Bede cżytało
vel cżytać	vel cżytać
Bedzies cżytałá	Bedzies cżytało
Bedzie cżytałá / &c.	Bedzie cżytało / &c.

Imperativus

Sing:

Dual:

Plural:

Cżyta	cżyta	cżyta
Niechay cżyta	cżyta	cżyta
		Niechay cżyta

Optativi Præsens & Perfectum Masculinum.

Sing:

Dual:

Bodaybych cżytał	Bodaybysmá cżytał
Bodaybys cżytał	Bodaybystá cżytał
Bodayby cżytał	

Plu

Plural: Bodaybysmy czytali
Bodaybyście czytali
Bodayby czytali.

Fœmin:

Neutr:

s. Bodaybych czytala s. Bodaybych czy-
tało

Bodaybys czytala Bodaybys czytało

Bodayby czytala / &c. Bodayby czytało /
&c.

Plusquamperfectum Masculinum.

Singulariter.

Boday { bych był czytał
bys był czytał
by był czytał.

Dual:

Boday { byśwá była czytala
byśtá była czytala

Plural:

Boday { bysmy byli czytali
byście byli czytali
by byli czytali.

Fœmininum.

Sing:

Boday { bych była czytala
bys była czytala
by była czytala.

E 2

Neu.

Neutrum.

Sing.

Boday { bych było czytało
 { byś było czytało
 { by było czytało/ &c.

Futurum cum Praesenti idem est.

Potentialis.

Praesens & Perfectum Masculinum.

Sing:

Dual:

Plural:

Czytałbych	Czytałabyśwá	Czytałibysmy
Czytałbys	Czytałabyśtá	Czytałibysście
Czytałby		Czytałiby.

Foemin:

Neutr:

S. Czytałabych
czytałabyś
czytałaby/ &c.

S. Czytałobych
czytałobys
czytałoby/ &c.

Plusquamperfectum Masculinum.

S. Czytałbych był
czytałbys był
czytałby był

D. Czytałabyśwá była
czytałabyśtá była

P. Czytałibysmy byli
czytałibysście byli
Czytałiby byli.

Foemin:

Fœmin:

Neutr:

s. Czytałabych była s. Czytałobych było
czytałabyś była czytałobys było
czytałaby była/ &c. czytałoby było/ &c.

Futurum cum Præsenti coincidit.

Subjunctivi Præsens.

Gdy czytam/ czy/ a/ &c. ut Præsens Indicac
tivi.

Perfectum Masculinum.

s. Gdybym czytał D. gdybyśwá czytałá
Gdybys czytał gdybyśtá czytałá
Gdyby czytał

Plural. Gdybyśmy czytali
gdybyście czytali
gdyby czytali.

Fœmin:

Neutr:

s. Gdybym czytałá s. Gdybym czytałó
gdybys czytałá gdybys czytałó
gdyby czytałá/ &c. gdyby czytałó/ &c.

Plusquamperfectum Masculinum.

Sing:

Dual:

Gdybych był czytał gdybyśwá była czytałá
Gdybys był czytał gdybyśtá była czytałá
Gdyby był czytał

E 3

Plural.

Plural: Gdybyśmy byli czytali
 gdybyście byli czytali
 gdyby byli czytali

Fæmininum

Neutrum.

Sing:

Sing:

Gdybych była czytała

Gdybym było czytało.

Gdybyś była czytała
 gdyby była czytała

gdybyś było czytało
 gdyby było czytało
 &c.

Futurum Masculinum.

Gdybiede czytał &c. ut Futurum Indicativi.
 Infinitivi.

Præsens

czytać.

Participium actiuum czytający / a / e / &
 per Apocopen czytając.

Aoristus

czytałoby.

Participium passivum, czytany / a / e / &
 per Apocopen Czytany.

Paradigma Passivi.

Indicativi Præsens.

s. Jestem czytany / a / e / D. Jesteśwa czytana
 Jesteś czytany Jesteśta czytana
 Jest czytany

Plural:

Plural: Jesteśmy czytani / e / e.
 Jesteście czytani
 Są czytani.

Vel sic:

S. Jam jest czytany / a / e / D. myśwa są czytana
 tyś jest czytany wyśta są czytana
 On jest czytany

Plural: Myśmy są czytany / e / e.
 wyście są czytani
 oni są czytani.

Perfectum & Plusquamperfectum
Masculinum.

S. Byłem czytany D. Byłaśwa czytana
 Byłeś czytany Byłaśta czytana
 Był czytany

Plural. Byliśmy czytani
 Byliście czytani
 Byli czytani.

Foemin:

Neutr:

S. Byłam czytana S. Byłom czytane
 Byłaś czytana Byłoś czytane
 Była czytana &c. Było czytane &c.

Vel sic:

Masculin:

Foemin:

S. Jam | był czytany
 Tyś | ny / &c.
 On |
 S. Jam | była czy-
 Tyś | tana / &c.
 ona |

E 4

Neu.

Neutrum.

Sing: Jam }
Tyś } było czytano/ &c.
Ono }

Futurum.

S Bede czytany/a/e. D. Bedziemá czytán
Bedziesz czytany Bedzietá czytán
Bedzie czytany

Plur: Bedziemy czytáni/e/e.
Bedziecie czytáni
Beda czytáni.

Imperativus.

S. Bądź czytany/a/e/ D. Bądźmá czytán
Niech będzie czytany Bądźtá czytán

Plur: Bądźmy czytáni/e/ e.
Bądź cie czytáni
Niech beda czytáni.

Optativus.

Bodaj bych był czytany/ &c.
Bodaj bych była czytána/ &c. in foeminino.
Bodaj bych było czytáne/ &c. in neutro.

Potentialis.

Byłbych czytany/ &c. in foeminino , Byłá
bych czytána/ &c. in Neutro , byłobych czy
táne. &c.

Sub-

Subjunctivus. Præsens.

Bdym iest czytány / &c.

Perfectum & Plusquamperfectum.

Bdym był czytány / &c.

Infinitivus.

Præsens. Czytánym być.

Participium. Bedac czytány / bedaca czytána /
Bedace czytane.

PARADIGMA VER- borum in e.

Verborum in e desinentium, quædam
ecundam personam formant in iŝ / quædam
n eŝ.

Indicativi Præsens.

Sing:

proŝe
proŝiŝ
proŝi

Dual:

proŝiwa
proŝitá

Plural:

proŝimy
proŝicie
proŝa.

Sic:

S. piŝe

piŝeŝ
piŝe

D. piŝewa

piŝetá

P. piŝemy

piŝecie
piŝa.

E s

Per-

Perfectum Masculinum.

s. Prošilem prošiles prošil	D. prošilašwá prošilášta	P. Prošilismy prošiliście prošili.
--	------------------------------------	---

Foemin:

Neutr:

s. Prošilám prošilas prošilá / &c.	s. Prošitom prošilos prošito / &c.
---	---

Vel sic Masculinum.

Sing:

Dual:

Plural:

Jam prošil	myšwá prošilá	mysmy prošili
Tys prošil	wyštá prošilá	wyście prošili
On prošil		oni prošili.

Foemin:

Neutr:

s. Jam prošilá Tys prošilá Oná prošilá / &c.	s. Jam prošito Tys prošitp ono prošito / &c.
---	---

Sic:

Pisalem / vel iam pisat. Foem: pisálám /
 vel iam pisálá. Neutr: pišátom / vel iam pi-
 šáto / &c.

Plusquamperfectum Masculinum.

Sing:

Dual:

Plural:

Prošilem był	prošilašwá byłá	prošilismy byli.
prošiles był	prošilášta byłá	prošiliście byli
prošil był		prošili byli.

Foemin:

Fœmin:

Neutr:

s. Prošitám byla
prošitas byla
prošitá byla / &c.

Prošitom bylo
prošitos bylo
prošito bylo / &c.

Vel sic Masculin:

s. Jam byl prošil
Tys byl prošil
On byl prošil.

D. Mysná byla prošitá
Wyšta byla prošitá

Plur:

Mysmy byli prošili
Wyście byli prošili
Oni byli prošili

Fœmin:

Neutr:

s. Jam byla prošitá
Tys byla prošitá
Ona byla prošitá

s. Jam bylo prošito
Tys bylo prošito
Ono bylo prošito

&c.

Sic:

M. Pisalem byl /

vel Jam byl pisał /

F. Pisalam byla

vel Jam byla pisala /

N. Pisalom bylo /

vel Jam bylo pisalo / &c.

Futurum.

Bede prošil / á / o / sic Bede pisał / á / o / &c.

Imperativus.

Sing:

Dual:

Plur:

Proś

Prośwá

prośmy

Niechay proši

prośtá

proście

niechay prośa.

Sic:

Sic Piś / niech piśe / &c.

Optativus, Potentialis, & Subjunctivi
secundum priorem formam facile form
buntur.

Infinitivus.

Præsens, prośić / piśać.

Participium activum, prośący / a / e / &
per Apocopen prośąc. sic piśący / a / e / &
per Apocopen, piśąc.

Aoristus, prosiwŝy / piśawŝy.

Participium Passivum, Proszony / a / e /
& per Apocopen, proszon. sic piśany / a / e /
& per Apocopen piśan.

PARADIGMA- in tem.

Indicativi Præsens.

Sing:	Dual:	Plural:
Rozumiem	rozumiewá	rozumie-my
Rozumi. ś	rozumie-tá	rozumie-cie
Rozumie		rozumie-ć

Perfectum.

Masc. Rozumiałem / vel iam rozumiał / &c.

Fœm. Rozumiałaś / vel iam rozumiała /

&c.

Neut. Rozumiałom / vel iam rozumiało /

&c.

Plus

Plusquamperfectum.

ivd Rozumiałem był / vel iam był rozumiał /
rm &c.

. Rozumiiałam była / vel iam była rozumia-
ła / &c.

N. Rozumiiałom było / vel iam było rozumia-
ło / &c.

Futurum.

Bede rozumiał / álá / áło / &c.

Imperativus.

Sing:

Dual:

Plural:

Rozumiey

rozumieymy

rozumieymy

Tiech rozumie

rozumieytá

rozumieycie

Tiechay rozumieią.

Et sic deinceps.

Infinitivus.

Præsens, rozumieć.

Participium Activum, rozumieciący / á /

/ & per Apocopen, rozumieiac.

Aoristus, Rozumiawşy.

Participium Passivum, rozumiany / a /

/ per Apocopen, Rozumian.

Et hætenus de Personalibus.

De Impersonalibus.

Quotu-

*Quotuplicia sunt verba Impersonalia
in lingua Polonica?*

Duplicia. Aut enim terminationem activam habent, cum adjuncta particula *śie*/ut **podoba śie/placet**. Aut Passivam, quę tam thema suum ab activis personalibus mutuant à tertia scilicet persona pluralis numeri, ut: **grają** ludunt, id est, luditur, **robią** laborant, id est, laboratur. Possunt autem plęraq; utroque modo conjugari, ut **mowi śie**/ dicitur & **mowią**/ cunt, seu dicitur.

Paradigma prioris generis.

Indicativus.

Pręsens .	Podoba śie placet.
Perfectum ,	podobało śie
Plusquamperf:	podobało śie było
Futurum	Będzie śie podobało.

Imperativus.

Niech śie podoba / vel niechayby śie podobało

Optativus.

Pręsens & Pręterit:	Bodayby śie podobało.
Plusquamperf:	Bodayby śie było podobało.

Poten

Potentialis.

Præsens & Perfect: podabátoby sie
Plusquamperfect: podobátoby sie było.

Subjunctivus.

Præsens Gdy sie podoba.
Præter: perfect: Gdyby sie podobáło
Plusquamperfect: Gdyby sie było podobáło
Futurum Gdy sie będzie podobáło.

Paradigma posterioris.

Indicativi.

Præsens Czytáig Legitur.
Perfectum Czytano
Plusquamperfect: Czytano było
Futurum Będą czytać.

Imperativus.

Niech czytáig / albo, Niechayby czytano

Optativus.

Præsens Bodayby czytano
Plusquamperfect: Bodayby czytano było.

Potentialis.

Præsens Czytanoby
Plusquamperfect: Czytanoby było

Subjan-

Subjunctivus.

Præsens,
Perfectum
Plusquamper-
Futurum

Gdy czytała.
Gdyby czytała
Gdyby było czytała
Gdyby była czytała

DE ADVERBIO.

*Quid in adverbio observandum
est?*

In Adverbio, Conjunctione & interjectione, nihil quod videam observandum occurrit, præter significationem. Quare ut, discen-
tes in promptu illa habeant, per omnes signifi-
cationes vagabimur.

In loco.

Tu }
Sam } Hic.
Tam tamno/hayno/ illic
Owdzie } ibi
Gdzie/gdzieś } vbi
Kedy/kedyś }
Leda gdzie }
Leda kedy } vbicunq.

Kedykolwiek
Wtedy/wtedyś/
vbicunq.

W domu }
Wewnątrz } intus.
Na dworze foris
Doma domi
Blizu/blisko/
propet
Na gorze/supra
Na dole infra
Pogotowiin/
Na doredziin/
in promptu.

Nigdzie

Nigdy
Indy

nullibi
alibi

Wrecz Cominus *Tudruse*
Daleko procul *Comitas*
Opodal longè. *Wladnos*

De loco.

Skad vnde
Stad inde
Zowad isthinc
Donad stamtad illinc
Skad inad aliunde

Zewszad vndique.
Zwierchu supernè
Z gory desuper
Z dołu infernè
Z gościny peregrè

Ad locum.

Do kad }
Gdzie } quò
Kedy }
Gdziekolwiek } quocun-
Kedykolwiek } que.
Sam/huc
Tam/ illuc (huc
Hayno/hayno/hayno/
W dom/intro
Nadwor/foras

Precz/ foras, pro-
cul, peregrè
Wspak }
Wzad } retrorsum
Wagore/ku gorze
sursum
Wadół deorsum
Walewo/£sobie/
sinistrorsum

Ná prawo/od siebie/dextrorsum

Per locum.

Ktoredy/quà
Tedy/hac
Onedy } illac
Owedy }

Temporis.

Kiedy/quando
Dzis, Dzisia/hodie
Wczora heri

Dawno } olim
Z dawná }
Skoro/quam primum
F Jutro

Jutro cras
Najazutrz perendie
Teraz nunc
Niedawno } nuper
Wnegda }
Niekiedy aliquan-
Czasem do.

Już jam.
Tedy tunc
Rano L
Zaranku }
Sporanku } manè
Ranuczek }

Rychło mox, citò
Pozno / Wtóry=
chło serò
Zawdy / zawżdy /
zawże / semper

Mało / Maluczek / Włachwile /
paulisper.

Numeri.

Raz semel
Dwaraży / Dwa-
kroć / bis
Trzyraży / Trzy-
kroć / ter
Rzadko raro
Zasie rursus,

Wskół citò
Aż quoad, usq;
Poti }
Dotąd } quamdiu
Dotąd } haftenus
Dopiro }
Dopiruczek } modò
Długo diu
Przedrym antea
Potym postea
Pochwili } paulò
Wapochwilek } post.

Wnet mox
Włatychmiast illico
Często sape
Jeszcze adhuc

Jlekróć / Jlerázow /
quoties.
Wielekróć / Wiele ra-
zow / multoties
Często / Częstoć /
sape
Powtore secundo
Znowu denuò

Negandi.

Nie non		Niało / nequa	
Ani / ni, neque.		quam	
Namniety	} mini- mè.	Zadna miara	} nul- late- nus.
Synamniety		Zadnym sposobē	
By kasta		Zadnym obyczaiē	

Affirmandi.

Alc / Tak sic		Iście	
Ano sic est		Zaiście	
Wrosem	} quippē	Zaprawde	} certō profectō
Nowsem		Poprawdziej	
		Wprawdziej	
		Prawie	planē
Ba Tef	etiam	Bez pochyby /	Bezpo-
Dwolaściza	nimirum	chybnia /	sine dubio.

Demonstrandi.

Oto	} ecce	Ali	} ecce
Owo		Alić	
Wey		Alisci	
Weyże			

Optandi.

Boday / Boże day / Oby / vtinam.

Hortandi.

Nuż / Nuże / age	Styś / słuchay / sodes.	} Sode moy
Nuże wpyścy / agite	Nuż iedno / nuże ie- dno age.	

Ordinũ.

Zátym	}	deindè.	Nápirwey	}	primò
Potym			Náprzod		
Nápotym	}	praterèa	Przodkiem	}	secundò
Druga			Powtore		
Atemu			Potrzące		
Nád to	}	vicissim	Náostaték	}	postremò
W zaiem			Náwet		

Interrogandi.

Czemu	}	cur.	Aza	}	num, numne
Przecż			Azaf		
Dla czego	}	num	Azali		
Ża / żaf / żali /			Żali	}	

Similitudinis.

Jáko quomodo	Równie æquè
Jakoby / By /	Wszystko za iedno /
quasi.	perinde.
Kżkomo / quasi verò	Inak / Inaczej /
Ták / Tákże / Tá=	aliter.
kież / owak / sic	Nie inaczej / non secus.

Qualitatis.

Adverbia qualitatis ut plurimum à nominibus Adjectivis descendunt, & vel in e / vel in o definunt, aut eandem cum Ablativo Instrumenti terminationem habent, ut :

Meżnie

Meżnie viriliter
Dobrze / benè
Ŗle malè
Cudnie / pieknie
Udobnie
Chedogo
Mocnie & o fortis
 ter

Smieşnie & o ridi-
 culè
Latwie facilè
Preţko celeriter
Długo diu
Prożno frustra

Ŗrogo & Ŗrodze / se-
 verè,
Kryiomo & pokryiomku
 tectè

Milczkiem tacitè
Ua rokiem Chęć /
 data opera
Całkiem integrè
Ŗtychem punctim
Jednąko vno modo
Dwoiąko bifariam
Troiąko trifariam
Rozmáćie multipli-
 citer.

Quantitatis.

Bárzo valdè
Máło / Káśet /
 parum
Wiele / śilá /
 multum
Uazbyt nimium

Dośé / dości / dośyć /
 satis
Dośężetu / dośężatku /
 penitus.
Práwie per, ut : práwie
 cudnie / perpulchrè

Intendendi.

Niemal / Bezmála /
 propemodum
Bá imò

Dobrze / ut : dobrzem
żyro ná cie / tantoperè
 tibi succenseo, ut vix
 compos sim animi.

Bodáy mie zábito / per vitam meam. (faxit
Deus ut interficiar.)

Jáko mi Pan Bog miš / medius fidius.

Eligendi.

Ráčzey potius
Wieczey magis

Qwśem / Qowśem /
Imò

Congregandi.

Spółu
polecźnie
połem

} vnà
}

Wespol / Wespolk /

vnà

Rázem / simul

Prohibendi.

Nie! Niech! ne Niechay ne

Concedendi.

Dobrze esto

Qowśem fiat *Ja swylyf.*

Eventus.

Śprzygody
Przypadkiem
Śprzypadku

} casu
}

Trásunkiem / Tráa.
funku / casu

Comparantur ne etiam Adverbia?

Comparantur ut & alias, regulariter & ir-
regulariter.

Regulariter.

Pretko
Bárzo

predzey
barziesy

napredziesy
nabárziesy

celeriter.
valdè.

Blisko

Blisko	bliżey	nabliżey	propè
Długo	dłużey	nadłużey	diu
Krótko	krócey	nakrócey	breviter.

Irregulariter.

Dobrze	lepiey	nalepiey	benè
Zle	gorzey	nagorzey	malè.
M mało	mniey	namniey	parum
Wiele	wiecey	nawiecey	multum.

Particulæ quæ superlativis intendendi gratia addi solent, sunt **co** & **iaż** / ut: **conarychley** / quam citissimè, **iaż nalepiey** / quam optimè.

DE CONIUNCTIONE.

Copulativa sunt:

A / y &	y / y / tam, quam
Tes etiam	Takiako y / cum, tuu

Differunt & & y ?

Significatione nihil differunt, sed usu, **y** enim simpliciter conjungit, **&** autem & interrogat & conjungit.

Disjunctiva.

Albo vel albo / Lub /	Jesli / Czyli / an num
lubo / bądź / sive	Li / nihil significat, sed
Snadź podobno /	in Compositione & in-
an fortè	terrogat & disjungit,
Li / Ani / nec, neque	ut: dobryli / num bo-
Wiż / Wiżli / quam	nus est.

Adver-

Adversativa.

Alc	}	autem	Acż	}	
Żas			Acżkolwiek		
Żasie	}		Choć	}	etiam
Lecz / sed, atqui			Choćia		
Jednak	}		Chociaż	}	
Wżdy			Ta. Nieraz / nedum		
przedsie przecie			men Chyba / nisi, forte		

Causales.

Bo / bo wiem / ábo	Ponieważ quoniam
wiem nam	By / áby / ży / żeby /
Is / iże / gdyż quia	ut.

Ratiocinativa.

Przeto	}	ergo	Dla tego / dla czego
Przetos			quapropter.
Aprzetos	}		Zwłaszcza / á zwłaszcza
Atak / tedy / ideo			scilicet.

DE PRÆPOSITIONE.

Quot sunt Præpositiones?

Viginti octo.

Bez sine	Do ad
Blisko propè	Krem / okrem /
Dla propter	absque.
	F s Ku /

Ku / adversus

Imo / inimo / juxta,
præter.

Miedzy inter

Po post, secundum

Pod sub

Przez per

Przed ante, coram
propter

Przy apud, juxta

Przeciw

Przeciwko } erga,

Náprzeciwko } contra

Ná / ad, in, supra,
erga.

Nád / supra, præter.

O de

Od ab

Około circum, circiter

Oprocz / procz præter

Podle / podług / juxta,
secundum

S cum

V apud

W in

Wedle / według /

juxta, secundum

Z è, ex

Żá / post, pro, citra,
ultra.

Notandum hic est, septem has præpositiones **Bez** / **Nád** / **Od** / **Przed** / **Przez** / **W** & **K** / interdum assumere, quando videlicet dictio sequens ab una vel pluribus consonantibus incipit, videlicet tandem asperitatis gratia, ut: **Bezemnie** / sine me, pro **bez innie** / **Nádemna** / supra me, pro **nádemna** / &c. id quod etiam in verbis quibusdam compositis observatur, ut **rozedre** / dilacero, pro **rozbre**. Vbi autem apta est consonantium in unam syllabam copulatio, in illis hæc observatio locum non habet, ut: **w noc** / noctu, non **we nocy** / **Żpolá** / ex agro, non **ze polá**.

Ku /

Ku / etiam prepositio u interdum abiicit,
una aut plures consonantes sequantur minus
sperare, ut: **E nam** / ad nos, pro **Ku nam** / **E so**
die / ad se, pro **Ku sobie** / **E woli** / in gratiam,
pro **Ku woli**. Quæ tamen litera u / si sequatur p /
propter nescio quam obscœnitatis significatio-
nem omittenda non est.

*Cum quibus Casibus construuntur
Præpositiones?*

Præpositiones construuntur vel cum Geni-
tivo, Dativo, Accusativo, casu ultimo solum,
vel cum Accusativo & casu Instrumenti, vel
etiam cum Accusativo, & Casu ultimo.

*Quot sunt Præpositiones quæ cum Geniti-
vo construuntur?*

Duodecim, ut:

Bez / **Bez grzechu** / sine peccato.
Blisko / **blisko miasta** / prope urbem.
Dla / **Dla swych trudności** / propter occu-
pationes suas.
Do **do Pana** / ad dominum.
From ; **okrom** / **Okrom woli iego** /
absque ipsius voluntate.
Od **odszedł od rozumu** / insanit.
Okolo **okolo dwulat** / Circiter duos annos.
Podle / **podług** / **podle drogi** / secus viam.
Podług sweywoli / pro ipsius arbitrio.
Procz /

Procz/ oprocz/ Procz przyczynny/ sine causa
V Oycá. apud patrem.

Wedle/ według/ Według przypowieści/
secundum proverbium.

Z domu / Exedibus.

*Quot Prepositiones construuntur cum
Dativo?*

Due.

ku ku Włochom/Italiam versus.

Przecim / przecimko / Naprzecim / naprz-
cimko / Przecimko przyiacielowi/ erg
amicum.

Quot construuntur cum Accusativo.

Due.

Prze / prze niedo statek / propter inopiam

Przez / przez pole/ per campum.

Quot Prepositiones construuntur cum Ac-
cusativo & casu Instrumentali?

Quinque.

Miedzy / miedzy ludzmi/ inter homines.

miedzy ludzmi / in medio hominum.

Nad/ Uczęszny nad mie/ doctior me.

Przełożony nad wszytkimi/ Con
stitutus super omnes.

Przed / przed Paná / in conspectum domini

Przed Panem/ in conspectu domini:

po

Pod ławę sub scamnum.
Pod ławę sub scamno.
Za miasto / & za miastem / extra
Civitatem.

Accusativum adsciscunt hæ præpositio-
nes, quando motum significant, Ablativum
autem, cum quietem. Quod de sequentibus
etiam accipiendum, quæ cum Accusativo &
ultimo Casu construuntur, quarum sunt qua-
tuor.

W górę in montem
W górze in monte

Prosić o pokój petere de pace, pacem.
Mówić o rzeczach poważnych / de ar-
duis rebus loqui.

Szedł po wodę / ivit allatum aquam.
Pośłódzie polak mądr / piscator ictus
sapit.

Wpadł w błoto / Cecidis in lutum.
Włgał w błocie / hæret in luto.

Peculiare aliquid habent duæ hæ præpositio-
nes imo / seu mimo / & przy. Prior enim Ge-
nitivum adsciscit & Accusativum. Posterior
verò ultimo casui soli servit.

DE

DE INTERJE- TIONE.

Interjectiones Poloni paucas habent, quarum alia sunt :

Comminationis, ut: **Biádá/Biádaß/va.**
Alia.

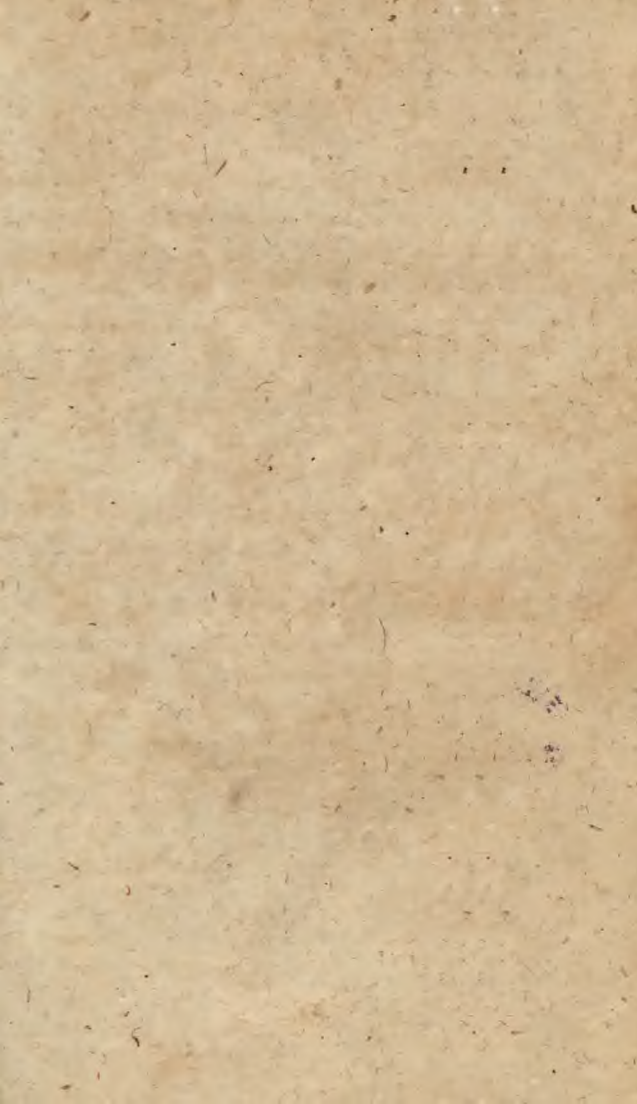
Irrisionis, ut: **Báwey / vah.**
Alia.

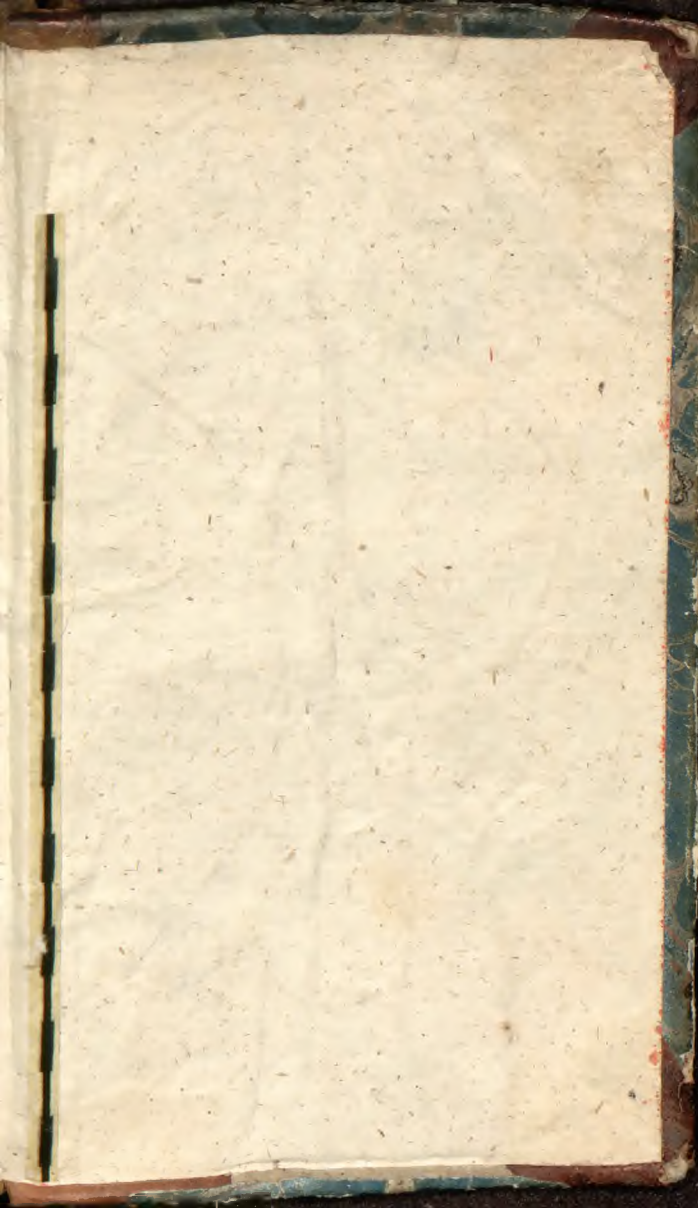
Ejulationis, ut: **Niestetyß/proh dolor.**
Alia.

silentij, ut **Cyt / ft. pax.**

FINIS.

Biblioteka Śląska

227147

227150

J

Zbio